

”Kompetanse som motor i utviklingen av opplandssamfunnet –
handlingsplan for voksnes læring”
Fylkestingssak juni 2007

Innhold	Side
Sammendrag	2
<u>Del 1 – status – analyse</u>	4
1.0 Innledning	4
Komiteens oppdrag	5
2.0 Nasjonale føringer	6
3.0 Begreper	7
4.0 Status voksnes læring	8
4.1 Grunnskoleopplæring	8
4.2 Videregående opplæring	9
4.3 Høgskoleutdanning	11
4.4 Fagskolen	16
4.5 Studieforbundene	16
4.6 Bibliotekene	17
5.0 Arbeidskraft	18
6.0 Kompetanse i arbeidslivet	20
7.0 Status Prosjekt Kompetansemotor	23
8.0 Utviklingstrekk voksnes læring	25
9.0 Analyse av bakgrunnsstoff	27
<u>Del 2 – handlingsplan</u>	31
10.0 handlingsplan	
Vedlegg	34

SAMMENDRAG

Leseråd

Dersom du ønsker å få et raskt bilde av saken, tilrår vi at du konsentrerer deg om følgende deler av saken:

1. Sammendraget
2. Analysedelen, kapittel 9
3. Kapittel 10 og innstilling til vedtak.

Voksne har slike rettigheter til opplæring:

- Rett til gratis fullført grunnskole og til opplæring i basisferdigheter i lesing, skriving, rekning og datakunnskap (Ansvarlig: Kommunene)
- Rett til gratis videregående opplæring dersom du mangler fullført videregående opplæring og er født før 1. januar 1978; retten vil bli utvidet til å gjelde personer over 25 år, trolig fra 2008. (Ansvarlig: Fylkeskommunene)
- Personer som fyller vilkårene i de 2 første punktene, har også rett til tilpasset opplæring og realkompetansevurdering som ev. kan gi avkorting av studier
- Voksne over 23 år med 5 års yrkespraksis oppfyller kravet til opptak universitet og høyskoler dersom de tar 6 fag fra videregående opplæring. En del studier krever spesiell studiekompetanse, og da må søkeren i tillegg ha en del realfag
- Voksne kan bli tatt opp til høyskoler/universitet på basis av realkompetanse, og har også rett til avkorting av studier på basis av realkompetanse
- Arbeidsmiljøloven gir arbeidstakere på visse vilkår rett til ulønnet permisjon for å ta relevante studier

Status er som følger:

- Få voksne bruker retten til gratis grunnskole/opplæring i basisferdigheter
- Om lag 1200 personer i Oppland fikk gratis videregående opplæring i 2006
- 850 personer i Oppland var deltidsstudenter i fleksibel høyskoleutdanning i 2006; mange av disse er lærere
- Mange parter har ansvar for voksnes læring, det er lite koordinering/samarbeid mellom dem
- Mange voksne sliter med å finne fram i systemet
- Det er stort frafall i videregående opplæring; mange ungdommer fullfører ikke opplæringen
- Flere kvinner enn menn tar utdanning i voksen alder (3/4 er kvinner)
- Budsjettrammene gir fagskole/høyskoler lite rom for utvikling av nye studietilbud og tilpassing av eksisterende opplegg til fleksibel/desentral opplæring
- Tilgjengeligheten til høyskolestudier er vesentlig større om du bor nær en høyskole og kan følge ordinær opplæring enn om du bor i distriktet
- Det er stor sammenheng mellom foreldres utdannelsesnivå og barns valg av karriere
- Om lag 30% av befolkningen i arbeidsfør alder i Oppland er ikke i arbeid
- Næringslivet i Oppland mangler 1700 arbeidstakere
- Oppland har lavt utdanningsnivå målt i antall personer som har høgre utdanning
- Næringslivet i vår region virker ikke å være attraktivt nok for nyutdannede ungdommer; de søker heller jobb i sentrale strøk
- Oppland har mange arbeidstakere med god realkompetanse og kyndighet i sitt yrke; disse må gis gode utviklingsmuligheter

De neste årene vil trolig bli preget av

- sterk konkurranse om arbeidskraft
- sterk omlegging av næringsliv for å møte den internasjonale konkurransen
- krav til nyskaping og produktutvikling i bedriftene

Oppland fylkeskommune ønsker derfor å satse på kompetanseutvikling som et virkemiddel for å sikre levedyktige regioner og et velfungerende arbeidsliv.

Det betyr at Oppland fylkeskommune må være en sentral drivkraft i arbeidet for økt kompetanse gjennom å:

- Invitere alle parter med ansvar for voksnes læring til et forpliktende samarbeid som sikrer best mulig bruk av ressurser og som kan gjøre utdanning lettere tilgjengelig for voksne (en dør)
- Motivere voksne for utdanning; sikre lett tilgang på informasjon og veiledning og på den måten senke terskelen for å ta utdanning
- Kartlegge hva enkeltpersoner, grupper, arbeids- og næringsliv trenger av utdanning og sikre at de får tilbud i samsvar med dette
- I samarbeid med utdanningsinstitusjoner utvikle flere opplæringstilbud som voksne kan ta der de bor og på den måten skape forutsigbarhet i tilbudet slik at voksne kan planlegge sin utdanning
- Bidra til å utvikle et tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidslivet
- Stimulere arbeidslivet til aktiv bruk av kompetanseutvikling for å øke innovasjon og nyskaping
- Utfordre staten til å
  - se sammenhengen mellom god kompetanseutvikling og rekruttering av arbeidskraft, god distriktsutbygging og større likhet borgere imellom
  - å finansiere fleksibel/desentral opplæring der folk bor
  - gi høyskolene større handlingsrom til å ta regionalt ansvar gjennom tilrettelegging av fleksibel opplæring og utvide forsknings- og utviklingsinnsatsen knyttet til lokale bedrifters utfordringer

Kapitlene 9 og 10 formulerer rammer for OFKs arbeid med disse utfordringene. Prosjekt Kompetansemotor vil legge fram en rapport om arbeidet for fylkestinget tidlig høst 2008.

Til ettertanke....

70 % av dagens virksomheter vil være borte om 10 år
25 % av alle foretak er etablert de siste 3 årene
50 % av jobbene våre elever skal ut i, finnes ikke i dag

DEL 1 STATUS - ANALYSE

1.0 INNLEDNING

Bakgrunn

Fylkesutvalget gjorde i sak 53/06 vedtak om å starte Prosjekt Kompetansemotor. Det vises også til orienteringer gitt i fylkesutvalg/fylkesting i april 07.

Prosjektmandat

Prosjekt Kompetansemotor er et partnerskapsprosjekt som skal *utvikle en helhetlig modell for voksnes læring basert på en nettverksorganisasjon*. Se vedlegg 1.

Modellen skal bygge opp *funksjonene motor, megler og møteplass*, se vedlegg 2. Forskning viser at disse tre funksjonene er avgjørende for å få til et regionalt kompetanseløft.

Modellen skal *etablere en dør inn til voksnes læring* lokalt/regionalt. Her kan alle voksne og virksomheter henvende seg for å få informasjon og veiledning i forbindelse med planlegging og gjennomføring av kompetansetiltak.

Prosjekt Kompetansemotor skal *øke antallet voksne som gjennomfører høgre utdanning* i hele Oppland. Voksne som ønsker fag/høgskoleutdanning, skal kunne få veiledning om muligheter og rettigheter, og de skal kunne delta på studier som tilrettelegges fleksibelt og lokalt.

Prosjekt Kompetansemotor skal *gjøre kompetanse til et virkemiddel for utvikling av Opplandssamfunnet* ved å heve kompetansenivået hos den voksne befolkningen som grunnlag for å styrke arbeidslivet, og gjøre regionene til et bedre sted å bo.

Prosjekt Kompetansemotor skal oppnå resultater på tre områder:

- a) Systemutvikling/organisasjonsmodellen – en dør inn til voksnes læring
- b) Studieutvikling- og gjennomføring
- c) Politikktutforming og rammebetingelser for voksnes læring

Ansvar for voksnes læring er spredt på mange parter; det er viktig å få samordnet virksomheten og utvikle en rasjonell arbeidsdeling mellom partene. Se vedlegg 3 med en oversikt over de ulike aktørene.

Prosjektet skal primært arbeide for flere voksne inn i høgskoleutdanning, men det er også viktig å kvalifisere flest mulig for fagskole/høgskolestudier. En stor del av næringslivet i Oppland er avhengig av dyktige fagarbeidere, og kravene til kompetanse øker.

Voksnes læring har i lang tid vært et prioritert område for Oppland fylkeskommune, i regi av Fylkesopplærings sjefen. De 7 OPUSene (fylkeskommunens regionale opplærings sentra) arbeider på med voksnes læring på videregående nivå (studiekompetanse, yrkeskompetanse, realkompetanse-vurdering) og desentrale høgskolestudier. Det vises til oversikt over opplæringstiltak i regi av OPUS, se vedlegg 4.

Komiteens oppdrag

Politisk ledergruppe har gitt komiteen følgende oppdrag:

Oppgave:

Utarbeide en politisk handlingsplan knytta til voksnes opplæring på høyere nivå

Hovedutfordring:

Gjøre opplæring på høyere nivå lettere tilgjengelig for voksne, i og utenfor arbeidslivet

Mandat:

Komiteen skal vurdere voksnes muligheter og rettigheter for å ta høyere utdanning gjennom å

- a) gi en statusbeskrivelse av dagens situasjon, med fokus på rettigheter og økonomiske rammebetingelser
- b) drøfte gjeldende situasjon i forhold til hva som er ønskelig for å gjennomføre målsettingene i Prosjekt Kompetansemotor
- c) gi anbefalinger for
  - hvilke virkemidler vi kan sette i verk i Oppland fylkeskommune
  - hvordan vi søker å påvirke nasjonalt

Sigmund Hagen er saksordfører, Sunniva Flakstad Ihle er varasaksordfører.

Komiteen har drøftet oppdraget i flere møter, 28. 11 2006, 30.01 07, 09.03, 11.04, 11.05, 05.06 07. Komiteen har fått følgende innspill underveis i arbeidet:

- Vox: Voksnes rettigheter, innlegg på møte 30. januar
- Høgskolene i Oppland: Rammevilkår for høgskolenes medvirkning i voksnes læring, innlegg på møte 30. januar.
- Flere innledninger ved Prosjekt Kompetansemotor:

Komiteens leder og saksordfører har deltatt på samtaler med statssekretærer i Kunnskapsdepartementet og i Kommunal- og regionaldepartementet, 23. oktober og 29. mars. Prosjektleder møtte statsråd Djupedal 2. februar 2007.

Saken har 3 deler; status og analyse, handlingsplan, forslag til vedtak og vedlegg.

Status og analysedelen gir grunnlaget for en handlingsplan for voksnes læring.

Saksframlegget har også blitt utviklet i dialog med prosjektets prosjektgruppe/motorgruppe. I tillegg har Voksenopplæringsforbundet (VOFO), NAV og NHO gitt konkrete innspill til saken.

2.0 NASJONALE FØRINGER

Stortingsmelding 16 06/07 ” ...og ingen sto igjen” legger føringer for rammeverket også for voksnes læring:

- *Om lag 400.000 personer i Norge mangler basisferdigheter (lesing, skriving, rekning, data)*
- *Få voksne kjenner rettighetene sine*
- *Det er klare sosiale forskjeller, i hovedsak kommer barn fra familier med høg utdanning best ut*
- *Det er lite forskning om voksne læring*

Forslag fra Stortingsmeldingen:

- *Voksne over 25 år som ikke har fullført vgo, skal få rett til gratis vgo-utdanning*
- *Voksne med rett til gratis utdanning, skal ikke settes på venteliste*
- *Utprøving av inntak høgskole på basis av fagbrev (Y-vegen)*
- *Fokus på basisferdigheter, styrking av rådgivingstjenesten*
- *Styrke samarbeidet ulike parter i mellom*

St. prp. 1 2006-2007 (Statsbudsjettet)

- *Livslang læring er viktig og bør styrkes*
- *God kontakt næringsliv/utdanningsinstitusjoner*
- *Motivere personer med lav kompetanse til å søke utdanning*
- *Kompetanse er viktig for å styrke arbeidslivet i en sterk konkurransesituasjon*
- *Voksne bør få veiledning*
- *Fleksibel læring bør styrkes*

Føringer for bibliotekenes rolle

- St.melding nr.22 (1999-2000)
- eNorge 2009 – det digital spranget, Moderniseringsdep. juni 2005
- Bibliotekreform 2014. Utg. ABM-utvikling 2006
- St.meld. nr17 (2006-2007) Eit informasjonssamfunn for alle.

Her understrekes bl.a. følgende:

- *Bibliotekene skal ha en rolle i desentral utdanning/kompetanseutvikling i arbeidslivet*
- *Bibliotekene skal gi veiledning og gi tilgang til digitale tjenester*
- *Kontakten mellom bibliotekene og utdanningssektoren skal styrkes*

3.0 BEGREPER

Voksnes læring

Begrepet "Voksnes læring" brukes i stedet for "voksenopplæring" fordi voksnes læring i større grad peker på muligheter i stedet for begrensninger, det at "du må ta igjen noe du har gått glipp av."

Voksen = person over 25 år.

Fleksibel utdanning

"Fleksibel utdanning er utdanningstilbud til målgrupper som av ulike grunner ikke kan følge ordinære, heltids utdanningstilbud ved utdanningsinstitusjonene. Tilbudene retter seg primært mot voksne. Spesielt når det gjelder studieorganisering (tid/sted), men også for innhold, arbeids-og læringsformer og informasjons-og kommunikasjonsteknologi, legges det vekt på å imøtekomme studentenes livssituasjon, evner, anlegg og interesser " (Gunnar Grepperud, "Fleksibel utdanning på universitets-og høgskolenivå, 2005)

Fleksibel utdanning kan ha mange former

- desentral, dvs. opplæringen skjer ikke på campus
- deltidsstudium
- nettstøttet dvs. basert på bruk av IKT

Prosjekt Kompetansemotor skal særlig utvikle fleksibel utdanning for studenter som vil bo heime, dvs. i størst mulig grad basert på nettstøttede opplegg med ev. samlinger og lokal tilrettelegging.

Livslang læring

Gunnar Grepperud gir i sin doktorgradsavhandling begrepet følgende elementer:

- *Livslang læring innebærer en sterk, optimistisk tro på den enkelte individs evner, muligheter og motivasjon for læring og utvikling*
- *Læring skjer gjennom hele livet, ikke bare i "skoleperioden" av livet*
- *Livslang læring omfatter alle typer kvalifikasjoner*
- *Livslang læring omfatter alle former for læring på alle mulige læringsarenaer*

Høgre utdanning

Prosjekt kompetansemotor har hovedfokus på høgre utdanning, høgskole/universitetsnivå. Fagskoleutdanning (mellomnivået) er også en trekt med i satsingen.

4.0 STATUS VOKSNES LÆRING

4.1 Grunnskoleopplæring/basisferdigheter

Rettighet:

- Voksne uten fullført grunnskole har rett til gratis grunnskoleopplæring og til opplæring i basisferdigheter innen lesing, rekning, skriving og data
- Voksne har rett til tilrettelagt opplæring dersom de har behov for det
- Bostedskommunene har ansvar for å gi opplæringen

Stortingsmelding nr. 16 gir slik oppsummering av status:

- *Et mindretall av de voksne kjenner de rettigheter de har*
- *Det er mangel på god metodikk overfor denne gruppen, kanskje også mangel på kompetanse*
- *Det finnes ikke noe system for informasjon av voksne om deres rettigheter*
- *60% av kommunene mangler planer for slik opplæring*
- *I 70% av kommunene meldte ingen inn behov for slik opplæring i løpet av et år*
- *I 2005 deltok om lag 4400 voksne i grunnskoleopplæring, 70% var fremmedspråklige*

Undersøkelser Prosjekt Kompetansemotor har gjort, bekrefter ovennevnte status, bla. fikk bare 10 personer i Nord-Gudbrandsdal slik opplæring i 2006, alle fra Sel kommune. Bildet bør allikevel nyanseres noe, en del kommuner tar sitt ansvar på alvor.

400000 mennesker i Norge "har et så svakt nivå i lesing og regning at de kan få problemer med å fungere i arbeidslivet , for eksempel i forbindelse med omstillinger" (St.melding nr. 16, side 54)

Samlet sett kommer allikevel Norge bra ut i undersøkelsen (ALL (Adult Literacy and Life Skills, 2003) i forhold til resten av Europa. De med lavest utdanning har flest utfordringer, bl.a.

ALL (Adult Literacy and Life Skills, 2003):

- *Har problemer med å hjelpe barna med regning eller matematikk*
- *Bruker aldri pc til å skrive brev eller søknader*
- *Tar helst ikke på seg verv som innebærer ansvar for tall eller beregninger*
- *Foretrekker å benytte telefon framfor å skrive brev*
- *24 % av hele befolkningen sier de vil ha nytte av opplæring i lesing og skriving, 74 % av disse mener at arbeidsplassen er en egnet arena.*
- *(Vox-barometeret 2006)*

Denne gruppen har gjerne dårlige erfaringer med skolesystemet, og må derfor motiveres spesielt for å "tore" å delta i opplæringstiltak. For mange voksne er det vanskelig å innrømme/sette ord på at de mangler basisferdigheter. Mange arbeidsgivere ser heller ikke utfordringene så lenge alt går bra, dvs. at produksjonen er på topp. Markedsføring/informasjon alene er derfor ikke nok. Det er nødvendig å utvikle motivasjonstiltak for å gjøre tersklene for opplæring vesentlig lavere enn de er i dag. Arbeidsgivere/det offentlige bør gå sammen og finne måter å knytte opplæring til

”ufarlige” forhold, for eksempel dataopplæring, kombinasjon av videregående opplæring med forkurs/tilførsel av basiskompetanse, bruk av bibliotek, studieforbund osv.

Det er et mål at alle ungdommer fullfører grunnskolen.

”Mykje av realitetane i skulen er framleis prega av eit syn som seier at når ein elev ikkje lærer, er det eleven det er noko i vegen med. At dette kan henge saman med måten ein kommune organiserer skulen på, måten skulen er leia på, eller korleis lærarane arbeider i skulen, er det enno faktisk ikkje så mange som er opptekne av. All ”skuld” er lagt på den enkelte eleven i lag med dei føresette til eleven. Spørsmålet kan heller vere: Kva er i vegen med skulen der dette barnet går, når det ikkje lærer det som er forventa? Spørsmålet som oftast kjem i staden er: Kva er i vegen med dette barnet sidan det ikkje lærer som forventa?”

Stortingsmelding 16, Peder Haug, ”Normal og spesial i grunnskolen”, i 2002)

Utfordringer:

- Aktiv informasjon og motivasjon for å få flere voksne til å bruke retten sin til gratis og tilrettelagt opplæring
- Bedre sammenheng mellom opplæring på grunnskolens område og videregående opplæring - basisopplæring inkludert i videregående opplæring eller arbeidsplassbasert læring
- Økt bevissthet om problemstillingen hos arbeidsgivere
- Utvikle lavterskeltilbud der en bruker arenaer som ikke er knyttet til skole, for eksempel bibliotek og studieforbund (motivasjonskurs, EDB-opplæring, mindre kurs)

4.2 Videregående opplæring

Rettighet:

Voksne uten fullført videregående opplæring har rett til gratis opplæring hvis de er født før 1. januar 1978. Stortingsmelding 16 2007/08 åpner for en utvidelse av retten slik at alle over 25 år får denne retten, trolig fra 2008.

Stortingsmeldingen sier også at voksne søkere ikke skal kunne settes på venteliste

Voksne har rett til tilpasset opplæring hvis de har behov for det.

Voksne med rett til gratis opplæring, har også rett til realkompetansevurdering i forhold til læreplanene

Voksne uten rett kan også få realkompetansevurdering hvis de er henvist fra kommune eller NAV

Voksne som tas inn til opplæring videregående opplæring, har rett til å fullføre utdanningen

OPUS har ansvar for opplæring av voksne i Oppland fylkeskommune; OPUS har mer enn 10 års erfaring innen sektoren. Aktiviteten er stor; i 2006 fikk 1178 voksne videregående opplæring. Tilbudet utvides høsten 07, da det også blir tilgang på fordypning i matematikk og fysikk, som er nødvendig for å komme inn på en del lukkede studier, bl.a. ingeniørutdanning, i hele fylket.

3 av 4 deltakere i opplæring er kvinner, og det er flest tilbud innen helsefag. Selv om opplæringen har vært på et høgt nivå over mange år, synes behovet fortsatt å være voksende; særlig innen yrkesfag.

Flere menn melder nå behov for opplæring; firmaer vender seg i større grad enn før til OPUS for å få dekket behovet for fagopplæring, blant annet på grunn av krav om formell kompetanse i forbindelse med kontraktsinngåelser.

Flere kandidater enn tidligere har nå behov for tilpasset opplæring; i mange tilfelle mangler grunnleggende ferdigheter fra grunnskolen.

Om lag 120 personer fikk kartlagt sin realkompetanse gjennom OPUS i 2006. Det antas at langt flere ville kunne ha stort utbytte av en slik realkompetansevurdering. Vurderingen brukes til å avkorte opplæring på basis av læring i arbeidslivet og som grunnlag for å framstille seg til fag/svenneprøve.

Oppland fylkeskommune bruker årlig om lag 19 mill.kr. til voksenopplæring innen videregående opplæring. OPUSene melder nå om at de ikke greier å gi alle som ønsker det, tilbud pga mangel på midler. Det vil bli lagt fram en egen FU-sak om dette i vår.

På landsplan er det 21000 voksne i videregående skole. I Oppland var det skoleåret 2005/06 49 voksne over 25 år i videregående opplæring; i aldersgruppen 20-25 var det 250 personer. Det er færre voksne nå enn det var før 1994. De fleste foretrekker fleksible opplegg som kan kombineres med jobb. I Oppland deltar om lag 1150 voksne i videregående opplæring i regi av OPUS.

Det er for mange unge som ikke fullfører videregående opplæring. Oppland fylkeskommune/de videregående skolene må ta tak i utfordringene. Stortingsmelding nr. 16 sier følgende:

*"Man har sett at frafallet varierer betydelig mellom fylker, så vel som mellom skoler og utdanningsprogrammer. Videre har prosjektet ("Bortvalg og kompetanse, Vestfold Fylkeskommune) avdekket at for ungdommer med uønsket frafall i videregående opplæring, har varsellampene blinket allerede i ungdomsskolen. **Høyst fravær, lav motivasjon og svake karakterer er det sikreste tegnet på framtidig frafall.** Sosiale forhold og elevens hjemmesituasjon har betydning for hvorvidt de fullfører videregående opplæring." (side36)*

Det er sammenheng mellom utdanningsnivå hos foreldrene og fullføring av videregående opplæring. Elevkullet 2000, 5 år etter: (Stortingsmelding 16, side 51)

Foreldres utdanningsnivå	Fullført på normert tid	Fullført på mer enn normert tid	Fortsatt i vgo 2005	Avbrutt opplæring
Lang høyere utdanning (min. 4 år)	78 %	12 %	2 %	10 %
Kort høyere utdanning	69 %	11 %	5 %	16 %
Vgo	49 %	12 %	8 %	31 %
Grunnskole	28 %	12 %	6 %	53 %

Samlet frafall på landsnivå er 44 %, Oppland ligger noe lavere. Det vil allikevel være en målsetting å få enda flere elever til å fullføre videregående opplæring.

"Skolene som lykkes med løfte elever med lavt utdannede foreldre, tok på seg ansvaret for at elevene hadde en læringsutvikling og satte i verk nødvendige tiltak, i større grad enn skolene som ikke lykkes like godt med dette. På skolene med dårlige resultater ble det i større grad gitt uttrykk for at det er grenser for hva man kan få til, og skylden for manglende læring ble ofte lagt på foreldrene" (Stortingsmelding 16, side 57)

Utfordringer:

- Aktiv informasjon og motivasjon for å få flere voksne til å bruke retten sin til gratis og tilrettelagt opplæring
- Bedre sammenheng mellom opplæring på grunnskolen område og videregående opplæring - basisopplæring inkludert i videregående opplæring eller arbeidsplassbasert læring
- Tilpasset metodikk, bruk av alternative læringsarenaer og voksenpedagogisk kompetanse
- Motivere og rekruttere flere menn til opplæring
- En hovedutfordring er å forhindre at gruppen uten fullført videregående opplæring vokser framover, dvs. at videregående skole må utvikle bedre metodikk i å møte elever som er i ferd med å falle ut av skolen/elever med stort fravær og dårlig motivasjon.
- Bedre kobling mellom grunnskole/videregående opplæring, herunder sterkere individuell oppfølging av elever med høyt fravær, lav motivasjon, svake karakterer og andre forhold som hindrer læring

4.3 Høgskoleutdanning

Voksnes rett til høgskoleutdanning

Opptak til høgskoler/universitet skjer på grunnlag av studiekompetanse.

Voksne uten studiekompetanse, får det etter fullførte vgo-kurs i norsk, historie, engelsk, matematikk, naturfag og samfunnslære dersom de er 23 år og har 5 års arbeidspraksis.

Studenter kan bli tatt opp til studier og få avkorting av studieløp på grunnlag av sin realkompetanse.

Høgskolene har i hovedsak 3 oppdrag fra staten; Utdanning, forskning og regional utvikling. I formålsparagrafen punkt i) gis høgskolene et ansvar for å " *tilby etter- og videreutdanning innenfor institusjonens virkeområde*".

Få studenter får avkortede løp med basis i realkompetanse; men en del blir tatt opp etter realkompetansevurdering.

To høgskoler (Telemark og Narvik) har siden 2005 tatt opp studenter med utgangspunkt i fag eller svennebrev etter den såkalte Y-vegen. Studentene får ekstra påfyll i realfag det første året. Disse studentene gjør det godt; de har bedre karakterer og mindre frafall enn studenter tatt opp på ordinær måte. (Aftenposten 27.mars 2007). Ordningen er utvidet fra kommende skoleår; Høgskolen i Gjøvik vil sette i gang et slikt tilbud kommende høst.

Statistikk, Oppland i forhold til landet

Det vises til vedlagt statistikk, se vedlegg 5.

De statistiske data er som følger; Oppland/landsgjennomsnitt:

1. Oppland har en langt større del av befolkningen som har grunnskole som høyeste utdanning, 2005: 23,1 % i Oppland, 19 % på nasjonalt nivå
2. Oppland har noe større del av befolkningen som har videregående opplæring som høyeste utdanning; 2005: 58,5 % mot 56,3 %
3. Oppland har færre med høgskole/universitetsutdanning enn landet:

År		Landet	Oppland
2000	Universitet, inntil 4 år	17,2 %	13,5
	Universitet, mer enn 4 år	4,7 %	2,6 %
Sum		21,9 %	16,1 %

År		Landet	Oppland
2005	Universitet, inntil 4 år	18,8 %	15,3 %
	Universitet, mer enn 4 år	5,5 %	3,1 %
Sum		24,3 %	18,4 %

Forskjellen mellom landet og Oppland når det gjelder andel personer med universitets/høgskoleutdanning har vært stabil i perioden:

2000: 5,8 %
2005: 5,9 %

Det er store forskjeller mellom kommunene i Oppland:

Lillehammer: 31,1 % med høgskoleutdanning, Nordre Land: 12,8 %
Region Midt-Gudbrandsdal har lavest utdanningsnivå målt på høgskole/universitetsnivå.

Det er også klare kjønnsforskjeller her, andel % høgste utdanning i Oppland:

Kortere universitetsutdanning:

18,8 % av kvinnene, 12,4 % av mennene; landet: 22,1 % og 16,4 %

Lang universitetsutdanning:

1,9 % av kvinnene, 4,3 % av mennene; landet: 3,8 % og 7,3 %

Samlet sett kommer menn i Oppland lavt ut i forhold til utdanningsnivå, de hører heime på nederste del av tabellen.

Utdanningsnivået gjenspeiler arbeidsmarkedet i regionene. De regionene, og spesielt de kommunene, som har mange statlige arbeidsplasser som f.eks høyskoler, sykehus, og forsvarsanlegg, ligger i toppen av utdanningsstatistikken. Regioner der det er landbruk og industri står relativt sterkt, har lavere utdanningsnivå. De strukturelle trekkene i arbeidsmarkedet gjør at det regionale mønsteret i befolkningens utdanningsnivå endres lite fra år til år. De regionene som lå lavest i 1990, ligger også lavest i 2003. Siden 1990 er det Lillehammerregionen og Hamarregionen som har hatt sterkest vekst i andelen høgskoleutdanning, mens Nord Gudbrandsdal, Valdres og Midt Gudbrandsdal sakker akterut. Utdrag fra Indeks 2004 Innlandet, publisert av Østlandsforskning http://www.ostforsk.no/indeks/2004/Indeks_04.pdf

Det er flere årsaker til at Oppland kommer dårlig ut:

- Utdanning gir ofte lite prestisje
- Byer/tettbygde strøk har gjerne høyere utdanning enn grisgrendte strøk; Oppland har mange distriktskommuner

- Oppland har mange små bedrifter. Mange bedrifter er av den oppfatning at de ikke har behov for/stiller ikke krav om høgskole/universitetsutdanning ved tilsetting
- Ungdom i Oppland har like stor studietilbøyelighet som andre, men få av studentene vender tilbake til Oppland etter endt utdanning.
- Stortingsmelding nr. 16 viser en klar sammenheng mellom utdanningsnivå og rekruttering til høgskole/universitet, fødselskullene 1955-74, målt når personene er 30 år:
  - Studenter med foreldre med lang universitetsutdanning: Nesten 80 % har lang universitetsutdanning
  - Studenter med foreldre med kortere universitetsutdanning: 55 %
  - Studenter med foreldre med vgo-utdanning: 25 %
  - Studenter med foreldre med grunnskole: 15 % har lang universitetsutdanning

Det er all grunn til å tro at Oppland har samme tendens som landet for øvrig. Situasjonen har ikke endret seg de siste 50 årene.

Antall voksne innen høgskoleutdanning

Det er et betydelig antall voksne over 25 år som studerer ved høgskoler/universitet i Norge:

Under 25 år	47 % av studentene
25-34 år	30 %
35 år og over	23 %

Det vises til statistikk fra Høgskolene våre, se vedlegg 6

Aldersgruppe	Høgskolen i Lillehammer	Høgskolen i Gjøvik
Under 25 år	1720 studenter, dvs. 49 %	943 studenter, dvs. 50 %
26-35 år	794, dvs. 23 %	450, dvs. 24 %
36 og over	977, dvs. 28 %	485, dv. 26 %
Sum studenter	3491	1878

Tallene tilsvarer landstendensen. I alt 112 av studentene er over 50 år, Høgskolen i Lillehammer har 1 student over 66 år.

Bosted, studenter over 25 år

Det vises til en statistikk fra Høgskolen i Gjøvik med oversikt over campusstudenter/kommuneadresser, se vedlegg 7.

Høsten 2007 var om lag 900 av studentene på Høgskolen i Gjøvik fra Oppland, dvs. litt i underkant av 50 % av det totale studenttallet. Høgskolene har altså en god effekt på studietilbøyeligheten for ungdommer fra Oppland. 486 av studentene var over 25 år.

Studentene har slik adresse:

Gjøvik + Østre og Vestre Toten: 271 studenter (av 486, dvs. 56 %)
Lillehammer: 76 studenter, dvs. 16 %

3 av 4 over 25 år er altså fra Gjøvik/Toten og Lillehammer.
Øvrige kommuner har tall fra 1 (Dovre) til 20 studenter (Gran).

Tabellen viser at campusstudier i første rekke er aktuelt for voksne i en radius av 5 mil fra høgskolen, det stemmer med erfaringer fra Sverige.

Voksne i fleksible studier på Høgskolene i Oppland

Høgskolene har lagt fram en oversikt over "Fleksible utdanningstilbud for 2006/07", se vedlegg 8. Samlet sett viser statistikk at de 2 skolene har i alt om lag 980 studenter i "fleksible" opplegg, dvs. det utgjør om lag 18 % av studentmassen ved de 2 høgskolene målt i antall studenter; målt i antall helårsstudenter vil prosentandelen bli vesentlig lavere.

Mange av studiene gjennomføres med samlinger på campus, og tabellen gir derfor ikke noe eksakt bilde av antall desentrale studenter. De fleste av OPUS sine høgskolestudenter ved Hil/HiG ligger også inne i tabellen, se vedlegg 4. Aktiviteten er allikevel betydelig.

OPUS hadde i 2006 850 deltidsstudenter i høgskoleutdanning. Det er det høyeste antallet vi har hatt; det skyldes bl.a. at flere Valdres og Hadelandskommuner har kjøpt etterutdanning for lærere av OPUS. Opplæringen har sikret mange regioner god tilgang på lærere, sykepleiere, vernepleiere, førskolelærere osv.

Finansiering av høgskolestudier for voksne

Høgskolene opererer med 4 typer finansiering av høgskoleutdanning:

- Statlig finansiert, dvs. gjennom høgskolens ordinære budsjett (bevilgningsfinansiert)
- Oppdragsfinansiert, dvs. salg av tjenester til en oppdragsgiver. Oppdrag fullfinansieres av oppdragsgiver
- Bidragsfinansiert, dvs. at eksternt finansieringskilde yter et bidrag, tilskudd, gave til institusjonen
- Studentfinansiert, dvs. der studenten betaler studieavgift som dekker kostnaden ved studiet, ev. at studenter får arbeidsgiver til å betale sine kostnader

Grunnutdanning er i prinsippet gratis. Tilleggsutdanning må finansieres med mindre staten har definert studiet å være gratis.

Fleksibel/desentral opplæring med lokale støttefunksjoner har en merkostnad;

- Ekstra administrasjonskostnader for høgskolene
- Lokal tilrettelegging med samlinger/metodisk og pedagogisk tilrettelegging
- Utvikling av fleksible studiemodeller

Høgskolene kan, på visse vilkår, få tilskott til merkostnader, jf. at departementet har stilt 20 mill. kr. til disposisjon for slike tiltak. I 2006 fikk Høgskolen i Hedmark og Gjøvik noe tilskudd. I noen tilfelle faller merkostnadene på region/Oppland fylkeskommune/studentene. Dette vil lett hindre voksne i å søke utdanning.

Høgskoleutdanning bør være like lett tilgjengelig for alle voksne. Slik det er i dag, har innbyggere som bor i byer/tettsteder med høgskole lettere tilgang til studier.

Høgskolesystemet har en overveldende mengde tilbud. I utgangspunktet dreier arbeidet seg derfor ikke om å utvikle særlig mange nye tilbud, men å tilpasse utdanning som i dag skjer på campus, til fleksible/desentrale opplegg slik at studenten kan kombinere studier med jobb og det å bo i distriktet. Utvikling av fleksible studier er svært ressurskrevende, jf. at Høgskolen i Narvik høsten 2006 fikk kr. 1 mill. fra NUV (Norgesuniversitetet) for å utvikle fleksibel ingeniørskole.

Studiesenteret.no i Troms tilbyr ledige høgskoleplasser fra flere høgskoler, bl.a. har de tilbud om gratis forkurs ingeniørskolen/økonomistudier fra henholdsvis

Universitetet i Stavanger og Høgskolen i Hedmark. Prosjekt Kompetansemotor vil nå prøve ut studier via *Studiesenteret.no*. Senteret har statsstøtte.

Dokumentasjon

OPUSene har en lang tradisjon for desentrale studietilbud, men vi mangler dokumentasjon om hva som har hendt med studentene etter endt utdanning, bl.a. om de har flyttet ut fra regionen, om de har jobb, hvordan de vurderte tilbudet osv. Gunn Rognstad, Høgskolen i Gjøvik, gjennomfører nå en spørreundersøkelse med basis i desentral sykepleier- og økonomiutdanning. Undersøkelsen er bygget over samme lest som i Sverige, slik at vi kan få sammenlignet erfaringene. Resultatet vil foreligge høsten 2007.

"Men samtidig er fleksibel utdanning fremdeles å betrakte som ekstraordinær virksomhet som verken strategisk eller praktisk er tilstrekkelig forankret i organisasjonen. For de fleste er det å forstå som et "overskuddsfenomen", noe en kan vie seg til, når det man oppfatter som basisoppgavene, er løst"
"Fleksibel høyere utdanning; status, utfordringer og nye initiativer", Universitetet i Tromsø, 2007

Stjernø-utvalget vurderer nå strukturen innen høgskolesektoren. Det antas at det vil komme forslag om strukturendringer (antall skoler/sammenslåinger), samling av forskningsmiljøene og nye krav til å bli godkjent som universitet.

Høgskolene vil få en nedgang i antall studenter fra 2015, jf. synkende ungdomskull. For Oppland utgjør dette 8 %, for Hedmark 10 %. For Innlandet er det viktig at antallet studenter opprettholdes; "fjernstudentene" blir derfor enda viktigere framover.

Mange høgskoler vil helst gi voksne studietilbud på campus. Høgskoler som sliter med rekruttering, har lettest for å legge forholdene godt til rette for fleksible/desentrale studenter. Hvordan kan samfunnsaktørene stimulere høgskolene til i større grad å delta i utvikling og gjennomføring av fleksible utdanninger?

Prosjekt Innlandsuniversitetet er en stor satsing for innlandshøgskolene og fylkeskommunene i Hedmark og Oppland. Oppland Fylkeskommune har bevilget store beløp til studieutviklingsarbeidet, og har bidratt med 50 mill kr i fondet. I fondsvedtektene er det lagt føringer om at høgskolene skal distribuere utdanning til alle regioner i form av fleksible/desentraliserte studier.

Høgskolene og fylkeskommunen har inngått en partnerskapsavtale. Flexibel/desentralisert utdanning er en del av de konkrete samarbeidsområdene i avtalen.

Utfordringer:

- Kostnader knyttet til omgjøring av campusstudier til fleksible/desentrale studietilbud
- Kostnader knyttet til lokal tilrettelegging av fleksible/desentrale studier
- Nye målgrupper for høyere utdanning
- For lite kjennskap til høgskolenes tilbud og muligheter i næringslivet
- Videreutvikle og utvide Y-veien
- Flexible studiemodeller tilpasset behovene i næringslivet

4.4 Fagskolen

Fagskolene har ansvar for påbygging av fag-og svennebrev. Fagskolen i Gjøvik har om lag 300 elever. Hovedtyngden av elevene kommer fra Innlandet: Hedmark: 21 %, Oppland 51 %

Elevene fra Oppland kommer i det vesentligste fra Gjøvik/Toten/Land 50 %, Hadeland 15 % og Midt-Gudbrandsdal 15 %. Gjennomsnittsalderen er 31 år; studenter som følger deltidsstudier, har noe høyere alder.

Fagskolen har gjennom flere år hatt godt samarbeid med Raufossmiljøet og næringslivet i Gjøvik/Toten-området, men skoleslaget er allikevel for lite kjent som tilbyder av opplæring. Fagskolen tilbyr deltidsstudier innen helsefag, elektrofag og byggfag.

Svært mange bedrifter i Oppland benytter i hovedsak fagarbeiderkompetanse. Det er derfor et betydelig behov for å oppgradere denne kompetansen i de nærmeste årene, jf. sterk konkurranse i arbeidslivet, se også uttalelsen fra NHO, vedlegg 14. Kompetanseheving vil også være en måte å beholde dyktig arbeidskraft på. Mange firma "kjøper" nå arbeidskraft fra hverandre.

Utfordringer:

- For lite kjennskap til fagskolens tilbud og muligheter i næringslivet
- Fleksible studiemodeller tilpasset behovene i næringslivet
- Nasjonale rammebetingelser (NOKUT) og rask levering av opplæring
- Utviklingskostnader til fleksible læringsmodeller
- Kostnader knyttet til lokal tilrettelegging av fleksible/desentrale studier
- Samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene om utvikling av fleksible studiemodeller

4.5 Studieforbundene

Voksenopplæringsforbundet i Norge (VOFO) er en interesseorganisasjon med 18 studieforbund. Aktiviteten defineres i antall studietimer (antall personer x timer) og statsstøtte utbetales fra sentralt hold etter antall studietimer.

Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at studieforbundene har hatt 1800 kurs/55000 studietimer/28000 deltakere i løpet av 2006, dvs. et snitt på 30 timer/15 deltakere pr. kurs.

Organisasjoner med størst aktivitet i Oppland 2005:

- Studieforbundet Folkeuniversitetet 24000 studietimer
  - Estetiske fag (19000 timer, i det vesentlige på vgo-nivå)
  - Helse-sosial-og idrettsfag (1500 timer)
- Folkekulturforbundet, 6000 studietimer; estetiske fag og håndverksfag
- Bygdefolkets Studieforbund, 4600 studietimer, naturbruk, økologi, miljøvern og friluftsfag med 2500 studietimer

1100 av studietimene i 2005 var på høgskolenivå.

Voksenopplæringsorganisasjonene gjør en god jobb for mange opplendinger, i hovedsak innen ikke-kompetansegivende opplæring.

Oppland fylkeskommune gir et årlig tilskott til VOFO Oppland på 180.000.- kr som brukes til sekretariatsfunksjoner på fylkesnivå.

Aktiviteten i studieforbundene har hatt en jevn nedgang de siste 15 årene. Det er mange årsaker til det, bl.a. følgende:

- Folkeopplysningsorganisasjonene spilte en stor rolle i utviklingen av landet/bygging av organisasjoner/demokrati, særlig gjennom studiesirkelmetoden
- Med utbyggingen av det offentlige skoleverket falt en del oppgaver bort
- Organisasjonsapparatet er bygd ned og i en del tilfelle har fylkesorganisasjoner blitt slått sammen.

Fylkesordfører Tron leder nå et utvalg som skal utrede rollen for organisasjonene; innstilling avgis september 2007. Innstillingen og den etterfølgende behandling vil avklare om regionnivået skal ha spesielt ansvar for denne delen av opplæringsaktiviteten i landet. Dersom så skjer, må Oppland fylkeskommune lage en samlet kompetanseplan som også omfatter de aktivitetsområdene som VOFO jobber med.

Studieforbundene har lite samarbeid med OPUS/andre tilbydere av opplæring med unntak av Nord- Gudbrandsdal og Nordre Land. I Nord-Gudbrandsdal er det inngått en samarbeidsavtale mellom OPUS og Folkeuniversitetet. I Nordre Land kommune er det et etablert et systematisk samarbeid mellom den kommunale voksenopplæringen, NAV, Opus og Folkeuniversitetet.

VOFO har også, i samarbeid med Oppland fylkeskommune utviklet en voksenopplæringspris som stimulerer aktører til innsats innen området.

VOFO Oppland har gitt et innspill til saken, se vedlegg 9.

Utfordringer:

- Samarbeid med de øvrige aktørene
- Klargjøring av roller og rammebetingelser

4.6 Bibliotekene

Alle kommuner har bibliotek, og er derfor en aktuell aktør for voksnes læring. I følge nasjonale føringer, skal bibliotekene ha en rolle i desentral utdanning/kompetanseutvikling i arbeidslivet, bl.a. gi veiledning og tilgang til digitale tjenester

Fylkesbiblioteket/bibliotekene i Oppland har tatt denne rollen på alvor, bl.a. gjennom:

- Prosjekt "Det sømløse biblioteket"; dvs. utvikle bibliotekene til læringsarenaer
- "Lær data i biblioteket" hvor 10 bibliotek har gitt grunnleggende dataopplæring til 350 personer 06/07
- EU-prosjekt "Stepping stones into the digital world"; utveksling av kompetanse bibliotek i mellom, 8 land deltar
- Arbeid med sertifisering av bibliotek
- Nettverksbygging/avklaring av roller bibliotek/utdanningstilbydere

Mange studenter bruker i dag bibliotekene som møteplass

Utfordringer:

- Styrke samarbeidet mellom bibliotekene og utdanningssektoren

5.0 ARBEIDSKRAFT

- *Norge i 2010 vil mangle om 220.000 arbeidstakere for å dekke antatt behov for arbeidskraft fordi antallet pensjonister vil øke med 200000 og aldersgruppen 25-39 år vil minke med 100000 fram til 2015*
- *Om lag ¼ av befolkningen i yrkesaktiv alder er midlertidig eller varig ute av arbeid*
- *Arbeidsledigheten er størst i innvandregruppen (3 ganger så høy som ellers)*
- *Om lag 100 000 personer lever i varig fattigdom (Nina Berg, NAV Oppland)*

NAV Oppland har videre i et notat, se vedlegg 10, beskrevet arbeidskraftreserven i Oppland. NAV presiserer at notatet må ses på som foreløpig; det er vanskelig å få fram helt nøyaktige tall. Notatet gir følgende konklusjoner (april 07):

- Om lag 30 % av befolkningen i arbeidsfør alder (16-67 år) er utenfor arbeidsstyrken
- De største gruppene er uføretrygdede (15000) og mottakere av sosialhjelp (5000)

Mange vil ikke være reelle arbeidssøkere, men allikevel bør det være mulig å frigjøre deler av gruppen. Tallene er betydelige.

Mangelen på arbeidskraft er en hovedutfordring, også for Oppland. Utfordringen kan møtes på flere måter:

- Import av arbeidskraft
- Få flest mulig ut av arbeidskraftreserven og inn i jobb bl.a. gjennom kompetansetiltak
- Sikre tilgangen på kvalifisert arbeidskraft gjennom god personalpolitikk, herunder gi nødvendig kompetanseheving slik at tilsatte ser seg tjent med å forbli i jobb i Oppland
- Søke å få pendlere til å arbeide i Oppland fylkeskommune, jf. at Oppland har en netto utpendling på 7000 personer, jf. vedlegg nr. 10 større grad aktivt rekruttere ungdom tilbake til Oppland

Det antas at alle metoder bør brukes. Kompetansearbeid blir i alle fall et viktig element i en slik strategi.

Prosjektet SAVIS viser at det er mulig å mobilisere til arbeidsliv dersom en tenker helhet og velger god metodikk. Mange i prosjektet har greid å komme seg ut av køene, se vedlegg 11.

Oppland fylkeskommune og NAV har inngått en partnerskapsavtale som berører ovennevnte problemstillinger, se vedlegg 12. Avtalen har en rekke samarbeidsområder av betydning for å få flere inn i arbeid.

Behovet for arbeidskraft i Oppland

NAV har hvert år en bedriftsundersøkelse om sysselsetting/rekruttering, se vedlegg 13. Bedriftsundersøkelsen omfatter Oppland med unntak av Jevnaker (Buskerud).

- 930 bedrifter ble forespurt, svarprosent 77 % (716 bedrifter)
- 8 % av bedriftene forventer lavere sysselsetting, 65 % uendret og 27 % forventer økning
- Det er en mangel på 1700 arbeidstakere, mangelen er størst innen: bygg og anlegg; behov for 550 personer

transport/kommunikasjon; 200 personer
finans/eiendomsdrift osv., 300 personer
offentlig forvaltning/helse/sosial, 100 personer

Livslang læring skal bidra til mer kunnskapsbasert vare- og tjenesteproduksjon og dermed til økt verdiskaping. Samtidig er det et siktemål i både norsk og europeisk politikk at opplæring skal bidra til å unngå at de som står svakt på arbeidsmarkedet støtes ut, og over på trygde og sosialytelser. En slik målsetting om sosial inklusjon har også en velferdspolitisk side, hvor målsettingen ikke bare er verdiskaping, men også ivaretagelse av enkeltindividers velferd og selvfølelse. ”! Livslang læring i norsk arbeidsliv”, Torgeir Nyen og Sveinung Skule

http://www.ssb.no/emner/04/sa_ utdanning/sa74/kap-7.pdf

Det er et paradoks at mens studietilbøyeligheten blant ungdom i Oppland er like høy som ellers i landet, har Oppland fortsatt vesentlig færre med høgskoleutdanning enn landet ellers.

Utfordringen her vil for eksempel være å stimulere ungdom i større grad enn før å vende tilbake til Oppland etter endt studier og utvikle et arbeidsliv som virker tiltrekkende på nye grupper arbeidstakere. Det er viktig at ungdom kjenner de muligheter arbeids/næringslivet i fylket gir. Behovet for arbeidskraft vil trolig ikke dekkes bare med interne kompetansetiltak. Her må alle parter delta, bl.a. kommunene i tilretteleggingen for familier, jr. barnehager, kulturtilbud, utdanning osv.

Utfordringer:

- Mangel på kvalifisert arbeidskraft både i offentlig og privat sektor
- Få flere av de som står utenfor arbeidslivet tilbake til aktivt arbeid
- Tilfredsstillende virksomhetenes kompetansekrav i de ledige stillingene

6.0 KOMPETANSE I ARBEIDSLIVET

Rettighet:

Arbeidstakere som har vært i arbeidslivet i minst tre år, og som har vært ansatt hos samme arbeidsgiver de siste to årene, har rett til å ta hel eller delvis permisjon i inntil tre år for å delta i organisert opplæring.
(Arbeidsmiljøloven)

Retten til permisjon blir i liten grad tatt ut pga. at retten er knyttet til ulønnet permisjon. Partene i arbeidslivet og regjeringen var i konstruktive drøftinger om å styrke retten til etter- og videreutdanning i arbeidslivet rundt 2000, men drøftingene strandet pga. manglende finansiering av livsopphold.

Hovedavtalen mellom LO og NHO i 1994 fikk et nytt kapittel om kompetanseutvikling. Bedriften har ansvar for å kartlegge kompetansegap i virksomheten, og for å organisere og finansiere etterutdanning i tråd med bedriftens behov.

Nasjonale mål og status

Rask kunnskaps- og teknologiutvikling og økende internasjonal konkurranse gjør kunnskap og kompetanse til den primære innsatsfaktoren for innovasjon, konkurranseevne og verdiskaping. Norge skal være et av verdens mest nyskapende land og på viktige områder skal Norge ligge helt i tet internasjonalt når det gjelder kunnskap, teknologi og verdiskaping. Den nasjonale målsettingen skal realiseres ved hjelp av en helhetlig innovasjonspolitik. Kunnskap og kompetanse er den viktigste byggesteinen.

Målet for Lisboa-prosessen i EU er å gjøre unionen til den mest konkurransedyktige og dynamiske kunnskapsbaserte økonomien fram mot 2010. Lisboa-erklæringen peker på at utdanningsinstitusjonene i større grad enn nå bør prioritere opplæring innen de behov næringslivet har. <http://www.forskning.no/Artikler/2006/oktober/1160555395.75>

"Kunnskap må betraktes som en form for kapital som også er forankret kollektivt i bedrifter, institusjoner, klynger og land"(Nærings- og handelsminister Dag Terje Andersen, Aftenposten 13.02.07)

Nesten en tredjedel av norske bedrifter er uten planer eller tiltak for å utvikle de ansattes kunnskaper og kompetanse, i følge en stor undersøkelse fra MMI. 28 % av dem svarer at de heller ikke har planer for å vedlikeholde det eksisterende kunnskapsnivået hos sine ansatte.
Leder i Aftenposten 26.06.07

I St. meld nr. 42 (1997-98) Kompetansereformen framheves det regionale perspektivet som sentralt i satsingen på kompetanseutvikling, jf. at det bør satses på et næringsliv som i hovedsak består av små bedrifter. Meldingen peker på at bedriftene har et behov for å dekke langsiktige kompetansebehov, samtidig som det er disse som har den største problemet med å organisere og finansiere kompetansearbeid.

I følge NHOs næringslivsindeks er etableringsfrekvensen i Innlandet lav i forhold til de andre regionene.

Utdanning i regi av næringslivet:

- 12 % av de sysselsatte mellom 22 og 66 år deltok i formell utdanning siste året.
- % i formell videreutdanning (20 % av tilsatte med høgskolebakgrunn, 2 % med grunnskolebakgrunn)
- 55 % deltok i kurs og annen opplæring (80 %, høgskolebakgrunn, 35 % gr.skolebakgrunn)
- Viktigste motivasjonsfaktor: gjøre en bedre jobb
- Hindre for opplæring: tid, 40 %; andre forhold: økonomi/ikke tilpassete tilbud
- Det offentlige har flest i opplæring (undervisningssektoren, helse/sosial), primærnæringer/bygg og anlegg/industri ligger lavest.
- 35 % av de som deltar på formell videreutdanning får helt eller delvis dekket utgiftene av arbeidsgiver. Over tre av fire deltakere får lønn under kurs. Tre av fire går på videreutdanningstilbud som er spesielt tilrettelagt

Torgeir Nyen/Sveinung Skule, FAFO, livslang læring

Kompetanseutviklingsprogrammet; et målrettet tiltak for arbeidslivet

Vel 300 mill. kr. ble brukt til å stimulere opplæringsaktivitet i arbeidslivet. Prosjektet ble evaluert i 2006 med slike konklusjoner:

- *Staten bør bidra til få fram behovet for opplæring og organisering av opplæringstjenestene*
- *Arbeidstakere med høg utdanning fra før, fikk flest tilbud*
- *Arbeidstakere med lite utdanning fikk få tilbud, opplevde størst barrierer, men hadde størst utbytte av opplæringen*
- *Opplæringen, særlig for personer med lite utdanning, skjer best på arbeidsplassen*
- *Viktig å avklare ansvarsfordeling mellom partene, herunder finansiering*
- *Samspill mellom offentlig kompetansepolitikk virksomhetens egen*

Vox, nasjonalt senter for læring i arbeidslivet gjennomførte i 2006 en undersøkelse om kompetanse og læring i norske virksomheter, Vox-barometeret. 1000 virksomhetsledere ble intervjuet; hovedkonklusjonene var som følger:

- Størst kompetanseunderskudd i fremmedspråk
- Store forskjeller i kompetansenivå i ulike bransjer
- Store variasjoner mellom bransjer i bruk av data som arbeidsverktøy
- Virksomhetsledere er i stor grad tilfredse med de ansattes grunnleggende dataferdigheter
- Intern læring og opplæring arrangert av kommersielle tilbydere benyttes av de fleste virksomheter
- Virksomhetslederne har dårlig kjennskap til voksnes rettigheter til opplæring og studiepermisjon
- Virksomhetene er villige til å ta større ansvar for grunnleggende dataopplæring enn for annen grunnleggende opplæring

NHO Innlandet har gitt et innspill til FT-saken, se vedlegg 14, hvor de peker på følgende behov:

- *Et generelt høyt utdanningsnivå med gode muligheter for etter-og videreutdanning er den beste garanti for en godt tilpasset yrkesbefolkning*
- *Tilpasset opplæring på arbeidsplassen der utdanningsinstitusjonene tar hensyn til at folk er i arbeid, vil bety mye; det bør utvikles insitamentordninger her*
- *Behov for karriereveiledning til voksne*
- *Fagskolen viktig; den må utvikle flere korte, målrettede tilbud*
- *Bruken av realkompetanse bør utvides (inntak/forkorting av studier)*
- *Utvidet inntak høgskoler på grunnlag av fagbrev (Y-vegen)*
- *Behov for realister/personer med teknologisk bakgrunn*
- *Utvikle tettere samarbeid utdanning/arbeidsliv; ev. lærlingordning for høgskolestudenter*
- *Aktivt synliggjøre Opplands behov for kompetanse overfor nasjonale myndigheter*

Utfordringer

- Relevant og god opplæring og utdanning i forhold til arbeidslivets behov
- Kompetanseunderskudd hos fremmedspråklige
- Stor variasjon innen bransjene når det gjelder bruk av kompetansetiltak
- Opplæringsmodeller/tilrettelegging på arbeidslivet premisser
- Samspill mellom utdanningsinstitusjonene og arbeids- og næringsliv, kunnskapsflyt
- Stimulere bedriftene til aktivt å bruke kompetanseutvikling som strategisk virkemiddel for økt utvikling og inntjening
- Økt kunnskap om muligheter og rettigheter
- Tid, kostnader og effekt
- Arbeidsgivers ansvar når det gjelder oppfølging av hovedavtalen
- Organisering og finansiering av opplæring
- Arbeidsplassbaserte læringsmodeller
- Utvikle samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene og næringslivet bl.a. gjennom aktiv bruk av studentoppgaver fra bedrifter, trainee-ordninger, o.l. som gjør studentene mer kjent med det lokale arbeidslivet"

7.0 STATUS PROSJEKT KOMPETANSEMOTOR

Prosjekt Kompetansemotor skal bygge videre på de erfaringer Oppland fylkeskommune har gjort med voksnes læring de siste 10 årene.

Prosjektet har 2 hovedstrategier:

Prosjektet ønsker å **bygge et utvidet nettverk** der de ulike partene inviteres til et forpliktende samarbeid/spleiselag for å finne felles løsninger på de utfordringer voksnes læring representerer.

Prosjektets arbeid bygger videre på at det skal **etableres en ”dør”** på lokalt nivå der voksne med ønske om utdanning, kan få veiledning og bistand til å finne fram til utdanningstiltak som passer den enkelte.

Når nettverkene og dørene er på plass i alle regioner, kan vi bygge et fylkesomfattende system for voksnes læring.

Prosjektet har derfor etablert 4 regionale utviklingsgrupper i Hadeland, Midt-Gudbrandsdal, Nord-Gudbrandsdal og Valdres. Gruppen har bl.a. medlemmer fra kommuner/regionene, bibliotek, OPUS, arbeidsliv og NAV.

Det vil bli etablert regionale utviklingsgrupper i regionene Lillehammer og Gjøvik i høst.

Utviklingsgruppene er bedt om å finne lokale svar på følgende:

1. Status for voksnes læring i regionene; dvs. en oversikt over voksne som har gjennomført grunnskole, realkompetansevurdering, videregående opplæring, desentrale høgskolestudier i 2006
2. Avklare regionens mål/ambisjoner for voksnes læring
3. Utrede plassering av ”døra/huset”
4. Utrede møteplassfunksjonen
5. Utvikle måter å innhente behov for opplæring på hos enkeltpersoner, grupper og bedrifter

På basis av dette, skal gruppene utvikle en lokal handlingsplan for voksnes læring.

2 av arbeidsgruppene har allerede ferdigstilt handlingsplanen (Nord-Gudbrandsdal og Hadeland), de andre 2 vil gjøre det før sommerferien.

Prosjektet legger de 3 m'ene til grunn for arbeidet, dvs. skape motor-, mekler- og møteplassfunksjonene.

Prosjektet vil, når alle 4 handlingsplaner foreligger, sammenstille disse og finne fram til fellestrekk hos dem og avklare arbeidsdelingen mellom lokalt nivå og fylkesnivå. Prosjektet legger til grunn at det som kan gjøres lokalt, bør gjøres lokalt. Oppgaver som ikke kan løses av den enkelte region, må vi sammen finne fram til løsninger på.

De lokale utviklingsgruppene arbeider svært godt. Netteverket begynner nå i større grad enn før å samhandle, og det gir resultater. Nyorganiseringen av a-etat, trygd og sosiale tjenester gir større muligheter enn tidligere til også å inkludere NAV i en felles prosess rundt kompetanseheving.

Fylkeskommunen ønsker også å etablere et nettverk på fylkesnivå mellom høgskoler, fagskole, NAV, kommuner, VOFO, Fylkesmann, NHO og LO, Fagskole og representanter fra regionene for å sikre best mulig samvirke for å få løst utfordringene.

Prosjektet har store forventninger til den planmessige byggingen av et system for voksnes læring på lokalt/regionalt plan, også fordi det gir regionene sterk påvirkning på innholdet i huset/strategiene for videre arbeid og fordi fylkeskommunen kan utvikle de ulike funksjonene sammen med regionene. Felles løft gir større resultat enn individuelt arbeid.

Prosjektet vil gå i dialog med de regionale utviklingsgruppene utviklingsgruppen for å gi økonomisk støtte til interessante utviklingstiltak i regionene høsten 2007.

Prosjektet følges med stor interesse av nasjonale myndigheter, særlig i forhold til nettverks-og systembyggingen og en-dør-strategien.

8.0 UTVIKLINGSTREKK VOKSNES LÆRING

EU og livslang læring

[EU-kommisjonens melding om voksenopplæring](#) "Com 2006/614" ligger ved slik den er referert i halvårsrapporten fra utdanningsråd i EU, Bjørn Tore Kjellemo høsten 2006.

- *Nær en tredel av Europas arbeidsstokk har lave kvalifikasjoner (72 millioner arbeidstakere).*
- *Innen 2010 vil bare 15 % av de nye jobbene som skapes kunne besettes av arbeidstakere med lave kvalifikasjoner.*
- *Nær 50 % av de nye jobbene vil kreve kvalifikasjoner på høgskolenivå*
- *Endringer i befolkningsutviklingen skaper utfordringer: andelen eldre vil øke dramatisk, det vil bli færre yngre.*

Behov for økt innsats:

- *de som faller fra tidlig i utdanningsløpet (EU: 6 millioner i 2005)*
- *heve kompetansen til den lavt kvalifiserte delen av arbeidsstokken, herunder også kompetansen i innvandrerbefolkningen*
- *Ressursene må brukes mest mulig effektivt gjennom god koordinering*
- *Forbedre organiseringen av og gjennomføringen av voksenopplæring*

Effektive voksenopplæringssystemer er viktige fordi det gir økt kompetanse i arbeidslivet, færre arbeidsledige, nedgang i statlige utgifter/ trygd/ sosiale kostnader og en bredere samfunnsdeltakelse

Sverige

Sverige har gode resultat, se vedlegg 15, rapport fra studietur til Hälsingland, november 2006.

Alle kommuner har et læresenter og gir tilbud om gratis høgskoleutdanning.

Kommunene har ansvar for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring

Nye målgrupper – god dokumentasjon av resultat av opplæringen:

- 3 av 4 av "distansestudenter" er kvinner
- 3 av 5 ville ikke ha studert på campus
- 1 av 2 er førstegenerasjonsstudenter
- 9 av 10 ble boende i regionen
- Bor du 5 mil fra en høgskole, begrenser det tilgangen på studier
- 1/3 av helårsstudentene ved Høgskolen i Gävle er "distansestudenter", denne gruppen øker mest.

De såkalte Open Universities i Storbritannia har ingen krav til opptak; frafallet er noe større enn vanlig, men de som fullfører, gjør det godt.

Å skulle angi realistiske løsninger på den økonomiske utfordringen som ikke allerede har vært lansert, er umulig. For oss som til daglig arbeider med voksnes læring fremstår det imidlertid som noe paradoksalt at jo mer vekt man tillegger livslang læring, jo mindre er man villig til langsiktige investeringer i en grunnstruktur som jo lærcentra er. Ideelt sett burde man jo tenke seg at å finansiere lærcentra var et felleanliggende for kommune, län, stat, høgskoler, arbeidsmarkedsetat og sosialetater. En slik finansiering ville mer en noe annet synliggjøre kompetanse som et felleanliggende på tvers av flere samfunnssektorer. Mer enn at lærcentravirksomheten skal finansieres av nye penger, handler det etter vår mening om at man omfordeler penger som allerede er i bruk, innen ulike sektorer. Og kanskje er det lærcentrarørelsen selv som må lansere og markedsføre en slik finansieringsmodell, dels gjennom konkrete forslag, dels gjennom å synliggjøre seg selv som nyskapende og viktig aktør i utformingen av livslang læring. Og for å kunne gjøre dette, må man nettopp ivareta utfordringer som er skissert over, bevissthet om mandat, styrking av egen kompetanse, bedre samarbeid og større grad av integrasjon!

Fra foredrag 28/3 - 2006. "Vuxenutbildning för framtiden",. Stockholm
Gunnar Grepperud, Professor ved Universitet i Tromsø og Gunilla Roos, Dosent ved Universitetet i Uppsala

9.0 ANALYSE AV BAKGRUNNSSTOFF/UTFORDRINGER

HOVEDUTFORDRING:

Hva skal til av nye perspektiver for å skape et regionalt kompetanseløft i Oppland

Viktige spørsmål er:

- Hva skal til for å sette kompetanseutvikling på høgre nivå inn i en langsiktig og helhetlig utviklingsstrategi?
- Hva skal til for å bygge organisasjonsmodeller som fremmer livslang læring i Opplandssamfunnet?
- Hva skal til for å øke voksnes læringslyst?
- Hva skal til for at virksomheter i større grad tar i bruk kompetanse som strategisk virkemiddel for utvikling, nyskaping og økt inntjening?
- Hvordan kan vi utløse kompetanseresserven hos den delen av befolkningen som ikke tar utdanning/som ikke er i arbeid?
- Hvordan kan vi begrense de sosiale skjevhetene innen utdanningssystemet? Bør vi invitere til et nasjonalt prosjekt for å se på hvordan vi kan begrense sosiale skjevheter i rekruttering til høyere studier?
- Hvordan kan vi utvikle en kultur for utdanning i Oppland?
- Hvordan kan vi sikre bedre studievilkår for voksne?
- Bør vi invitere staten til å tildele Oppland et visst antall studieplasser til bruk for voksne?
- Hvordan kan Oppland bruke kompetanse som et fortrinn i konkurransen om økt tilflytting?
- Hvordan kan vi utvikle et arbeidsliv som virker tiltrekkende på ungdom slik at de ønsker å søke utfordringer i Oppland?

Hva sier del 1 om rammene for voksnes læring i Oppland?

Voksnes læring er viktig for utviklingen av samfunnsliv, det enkelte individ og arbeidslivet:

- a. Kvalifisering for arbeidsliv
- b. Utdanningsmessig likestilling og sosial utjevning
- c. Kvalifisering for samfunnsdeltaking
- d. Kvalifisering for innovasjon og verdiskaping

Vi gjør mye bra innen fagfeltet voksnes læring, men det er fortsatt en del områder som krever videreutvikling for å heve det generelle kompetansenivået i Oppland.

- Studietilbøyeligheten hos ungdom er like stor i Oppland som ellers
- Utdanningsnivået holder allikevel ikke tritt med nasjonalt nivå
- Ungdommen kommer ikke tilbake til Oppland etter endte studier
- Utdanningssystemet inneholder fortsatt store sosiale skjevheter
- Det er ikke kultur for høgre utdanning i deler av Opplandssamfunnet

Utfordringer for videre arbeid:

- Synliggjøre/skape forståelse for sammenhengene mellom kompetanseinnsats og samfunnsutvikling - kompetanse integrert i alle politikkområder
- Skape større etterspørsel etter opplæring/utdanning/motivere for utdanning
- Legge til rette for opplæring - fleksible studiemodeller og gode støttestrukturer lokalt
- Få finansiert utvikling og gjennomføring av fleksible studier
- Få alle aktørene innen voksnes læring til å samarbeide og samordne innsatsen
- Begrense sosiale skjevheter i utdanningssystemet/utløse kompetansereserven hos den delen av befolkningen som ikke tar utdanning/ikke er i arbeid
- Øke tilgangen på kvalifisert arbeidskraft til offentlig og privat sektor
- Utvikle relevante tilpassa tilbud i forhold til behov i næringsliv
- Sikre voksnes rettigheter og tilgang til utdanning

I Norge mener jeg at man nå finner klare trekk av en utvikling av hvor staten "abdiserer" når det gjelder ansvar for voksnes læring gjennom mindre bevilgninger til etablerte aktører, til en manglende evne og vilje til nytenkning, forholdsvis kortsiktige økonomiske prosjektsatsinger, absolutt ingen penger til forskning på feltet voksnes læring og ute av stand til å kunne redefinere og utvikle det vi kunne kalle "det nye landskapet for voksnes læring".

Fra foredrag 28/3 - 2006. "Vuxenutbildning för framtiden",. Stockholm
Gunnar Grepperud, Professor ved Universitet i Tromsø og Gunilla Roos, Dosent ved Universitetet i Uppsala

På tiltaksnivå peker del 1 på følgende oppgaver som det bør arbeides videre med:

1. Sikre alle voksne grunnskoleutdanning/gode basisferdigheter slik at de kan kvalifisere seg for videre opplæring

- Kommunene må informere om/markedsføre de voksnes rett til gratis opplæring, grunnskole/basisferdigheter
- Kommunene må ha et apparat for å gjennomføre slik opplæring
- Oppland fylkeskommune bør invitere om samarbeid slik at basisopplæring/grunnskoleopplæring kan legges inn som et forkurs til videregående opplæring mot at kommunene betaler denne delen

2. Utvikle en god videregående opplæring

- Sikre voksne tilgang til videregående opplæring slik at virksomheter får kvalifisert arbeidskraft
- Heve graden av elever som fullfører videregående opplæring; herunder sikre bedre tilrettelegging av opplæringen til den enkelte, også de voksne
- Utvikle bedre samarbeid mellom videregående opplæring/arbeidsliv
  - i. sikre bedriftene god tilgang på kvalifisert arbeidskraft
  - ii. sikre god overgang fra skole til arbeidsliv
  - iii. oppdatere videregående opplæring om utviklingen i arbeidslivet

3. Utvikle fagskolen til et aktivt virkemiddel for påbygging av fag-og svennebrev og gjøre den mest mulig tilgjengelig for arbeidslivet

- Utvikle flere korte, målrettede opplæringstiltak for fagarbeidere
- Videreutvikle samarbeidet med næringslivet

4. Universitet og høyskoler representerer sterke kompetansemiljøer som bør kunne bidra til regional utvikling

- Sikre arbeidslivet kvalifisert arbeidskraft
- Bidra til god etter-og videreutdanning
- Utvikle og gjennomføre flere fleksible/desentrale opplæringstilbud
- Videreutvikle samarbeidet med næringslivet, etablere lærlingordning for studenter
- Videreutvikle forsknings- og utviklingsinnsatsen med utgangspunkt i regionale/lokale utfordringer
- Øke bruken av inntak på basis av realkompetanse og sikre forkorting av studier
- Gi fagarbeidere lettere tilgang på yrkesrettede utdanninger; jf. større bruk av y-vegen

5. Arbeidskraftreserven

- SAVIS-modellen har vist gode resultat i forhold til å utvikle kompetansen i målgruppen arbeidskraftreserven; det er viktig at NAV viderefører metodikken fra SAVIS
- Mange ungdommer som ikke fullfører videregående opplæring, blir ofte uføretrygde. Aldersgruppen 20-24 år bør derfor ivaretas slik at færrest mulig blir uføretrygdede
- Arbeidsforholdene bør tilrettelegges særskilt for den delen av gruppen som trenger det for å fungere i arbeidslivet

6. Utvikle en lokal organisasjon som tilrettelegger for voksnes læring

- Tilgjengelige studiesentre/møteplass
- Etablere karriereveiledning for voksne
- Faglig og metodisk veiledning

7. Nasjonalt nivå

- Flexibel/desentral utdanning for voksne er et viktig bidrag til:
  - Individuell utvikling
  - Regional utvikling
  - Økt rekruttering til lokalt arbeidsliv
  - Økt sosial utjevning
  - Økt likestilling mellom regioner

Det nasjonale nivået må derfor i større grad sikre et sterkere tverretattlig samarbeid departementene i mellom slik at tiltakene blir mer målrettede og i samsvar med ovennevnte målsetting.

- Tilrettelegging av fleksibel/desentral opplæring gir ofte merkostnader, særlig i forhold til:
  - Lokal tilrettelegging (møteplass, faglig og metodisk veiledning, administrasjon, samlinger)

- Kostnader knyttet til omlegging av undervisningsopplegg fra klasseundervisning på campus til fleksible/desentrale opplegg

Fleksible/desentrale studenter bør finansieres over høgskolenes ordinære budsjett. Staten bør bidra til det, ev. bør staten ta ekstrakostnadene ved slik utdanning slik at mulighetene for høgskoleutdanning for voksne blir et reelt tilbud samme hvor du bor. En annen modell er at staten tildeler regionene midler til å kjøpe fleksibel/desentral utdanning hos høgskolene.

- Staten bør stimulere høgskolene til å ta et større regionalt ansvar
- Staten bør ta opp igjen arbeidet med kompetansereformen i arbeidslivet og legge til rette for at økt samarbeid mellom partene i arbeidslivet og staten om slike spørsmål

Oppland fylkeskommune sin rolle blir da som følger:

- Utvikle et helhetlig system for voksnes læring i samarbeid med alle parter
- Ta ansvar som skoleeier
- Videreutvikle OPUS-systemet
- Ta motorrollen i voksnes læring
- Iverksette ulike typer av motivasjonsopplegg for voksne, særlig i forhold til menn
- Stimulere arbeids- og næringsliv, herunder også kommuner/regioner til bevisst å bruke kompetanse som et virkemiddel til å møte økt konkurranse og kamp om arbeidskraften og bruke kompetanse som et virkemiddel i utviklingen av gode regioner, herunder inkludere kompetanseheving i alle partnerskapsavtaler med partene
- Samordne sine virkemidler slik at de i størst mulig grad blir målrettede og helhetlige
- Bidra til at kontakten mellom utdanningsinstitusjoner og arbeids- og næringsliv utvides
- Stimulere til partnerskap i forhold til karriereveiledning
- Utfordre staten til større medvirkning til å stimulere kompetanseutvikling i regionene, dvs. at staten tar en aktiv motorrolle i voksnes læring

DEL 2

10.0 HANDLINGSPLAN

Mål

Det overordnede målet med handlingsplanen er å styrke samfunns- og næringsutviklingen i Opplandssamfunnet ved å gi utdanningstilbud som kan bidra til å rekruttere, videreutvikle og beholde kompetent arbeidskraft.

Handlingsplanen skal bidra til å øke utdanningsnivået, gjøre det lettere å ta fag/høgskoleutdanning for voksne i distriktene, samt å samordne innsatsen på fagfeltet voksnes læring.

Valg av strategier

1. Gjøre kompetanse til et virkemiddel for samfunnsutvikling på alle nivå
2. Utvikle og etablere et nettverk/partnerskap for voksnes læring på regions- og fylkesnivå
3. Utvikle innholdet og etablere en helhetlig modell for voksnes læring etter en dør prinsippet
4. Utvikle og etablere system for forutsigbare og fleksible fag/høgskoletilbud
5. Utvikle og prøve ut stimuleringsordninger for å få flere voksne inn i høyere utdanning
6. Påvirke nasjonale føringer/rammevilkår for voksnes læring

Strategi 1: Gjøre kompetanse til et virkemiddel/verktøy for samfunnsutvikling på alle nivå

Strategiens skal bidra til:

- Økt kompetanse om kompetansens betydning som virkemiddel i hele Opplandssamfunnet
- Økt bruk av kompetanse i utviklingen av lokalsamfunn/regioner/fylke
- Økt kompetanse hos individer, virksomheter og samfunn

Tiltak

- Integrere kompetanseperspektivet i alle politikkområder i fylkesplan og partnerskapsavtaler
- Utvikle stimuleringsordninger for ulike tiltak som fremmer kompetanseutvikling

**Strategi 2:
Utvikle og etablere et nettverk/partnerskap for voksnes læring**

Strategiens skal bidra til:

- Målrettet samarbeid og samordning mellom aktørene (tilbud og etterspørsel)
- Økt effekt av felles ressurser i form av flere opplæringstiltak
- Felles kompetanseløft

Tiltak

- Etablere og lede en lokal/regional kompetansestruktur/nettverksorganisasjon med bredt eierskap

**Strategi 3:
Helhetlig modell for voksnes læring etter en dør prinsippet**

Strategien skal bidra til å:

- Gjøre kompetanse lettere tilgjengelig for voksne i hele fylket
- Løse de regionale kompetanseoppgavene motor, mekler, møteplass
- Videreutvikle den lokale/regionale møteplassen for å legge til rette for voksnes læring med fellesskap for studiemotivasjon, studiestrukturering og læring

Tiltak

- Utvikle tjenestene og etablere "huset/døra" for voksnes læring i hver region
- Konkretisere og prioritere motoroppgaver (det strategiske kompetansearbeidet), mekleroppgaver (oppgaver som er direkte knyttet til å få etablert og gjennomført et studietilbud utenfor utdanningsinstitusjonen) og møteplassoppgaver
- Etablere og sertifisere møteplassfunksjoner lokalt/regionalt – faglig og pedagogisk støttestruktur for lokal tilrettelegging og gjennomføring av fag/høgskoleutdanning

Strategi 4: Utvikle og etablere system for forutsigbare og fleksible/desentrale studietilbud

Strategien skal bidra til å:

- Økt opplæringsaktivitet på fagskole/høgskole/universitetsnivå
- Skape større etterspørsel ved å innhente behov, formidle tilbud og tilrettelegge lokalt
- Større grad av etterspørselstyrte utdanningstilbud

Tiltak

- Kartlegge kortsiktige og langsiktige kompetansebehov lokalt/regionalt
- Utarbeide plan for fleksible/desentrale studietilbud med minst to års perspektiv for alle regioner
- Videreutvikle metoder for formidling av studietilbud

**Strategi 5:
Utvikle og prøve ut stimuleringsordninger for å få flere voksne inn i høyere utdanning**

Strategien skal bidra til å:

- Få flere voksne/virksomheter til å delta i kompetanseutvikling
- Motivere flere voksne for opplæring og utdanning

Tiltak

- Prøve ut ulike former for stimuleringsordninger som for eksempel IKT-opplæring i bibliotek, studielystseminar, korte fagkurs/smakebiter..

**Strategi 6:
Påvirke nasjonale føringer/rammevilkår for voksnes læring**

Strategien skal bidra til:

- Bedre rammebetingelser for voksnes læring, herunder forbedre den økonomiske, sosiale, kjønnsmessige og geografiske likestillingen uansett hvor folk bor
- Økte muligheter for læring og utdanning
- Å skape en bedre kultur for læring

Tiltak

Påvirke staten til:

- Sikre bedre finansiering for studier med lokal tilrettelegging/gjennomføring
- Utvikle høgskolenes regionale rolle
- Utvide bruken av realkompetanse ved inntak til /forkorting av studier ved høgskoler/universitet; herunder videreutvikle y-vegen til å gjelde flere fagområder
- Bevisst å bruke kompetanseheving for å møte utfordringene knyttet til mangelen på kvalifisert arbeidskraft framover
- Å kartlegge hindre for voksnes læring
- Økt forskningsinnsats og aktivt reformarbeid innen fagfeltet voksnes læring
- Sikre større sammenheng i statlig politikk innen utdanning/rekruttering av arbeidskraft/regionalutvikling

DEL 4 VEDLEGG

Vedlegg	Tittel	Link
1	Prosjektmandat vedtatt i Fylkesutvalget mai 2006	Se dokument
2	De tre regionale kompetanseoppgavene – 3 M er	Se dokument
3	Oversikt over aktørene	Se dokument
4	Oversikt over opplæringstiltak i regi av Opus	Se dokument
5	Utdanningsstatistikk for Oppland pr 1. oktober 2005	Se dokument
6	Studenter fordelt på alder	Se oversikt
7	Oversikt som viser studentenes bostedsadresse	Se oversikt
8	Oversikt over fleksible utdanninger ved høyskolene i Gjøvik og Lillehammer	Se dokument
9	Innspill til saken fra VOFO Oppland	Se dokument
10	Innspill til saken fra NAV	Se dokument
11	SAVIS	Se dokument
12	Partnerskapsavtale mellom NAV og Oppland fylkeskommune	Se dokument
13	Bedriftsundersøkelse	Se dokument
14	Innspill til saken fra NHO	Se dokument
15	Rapport fra studietur i Hälsingland	www.kompetansemotor.no

